

Werthers första och sista stunder för Lotta. Andra ökta och förbättrade upl...

Lundblad, Johan,

1700-1829 81 A Br.

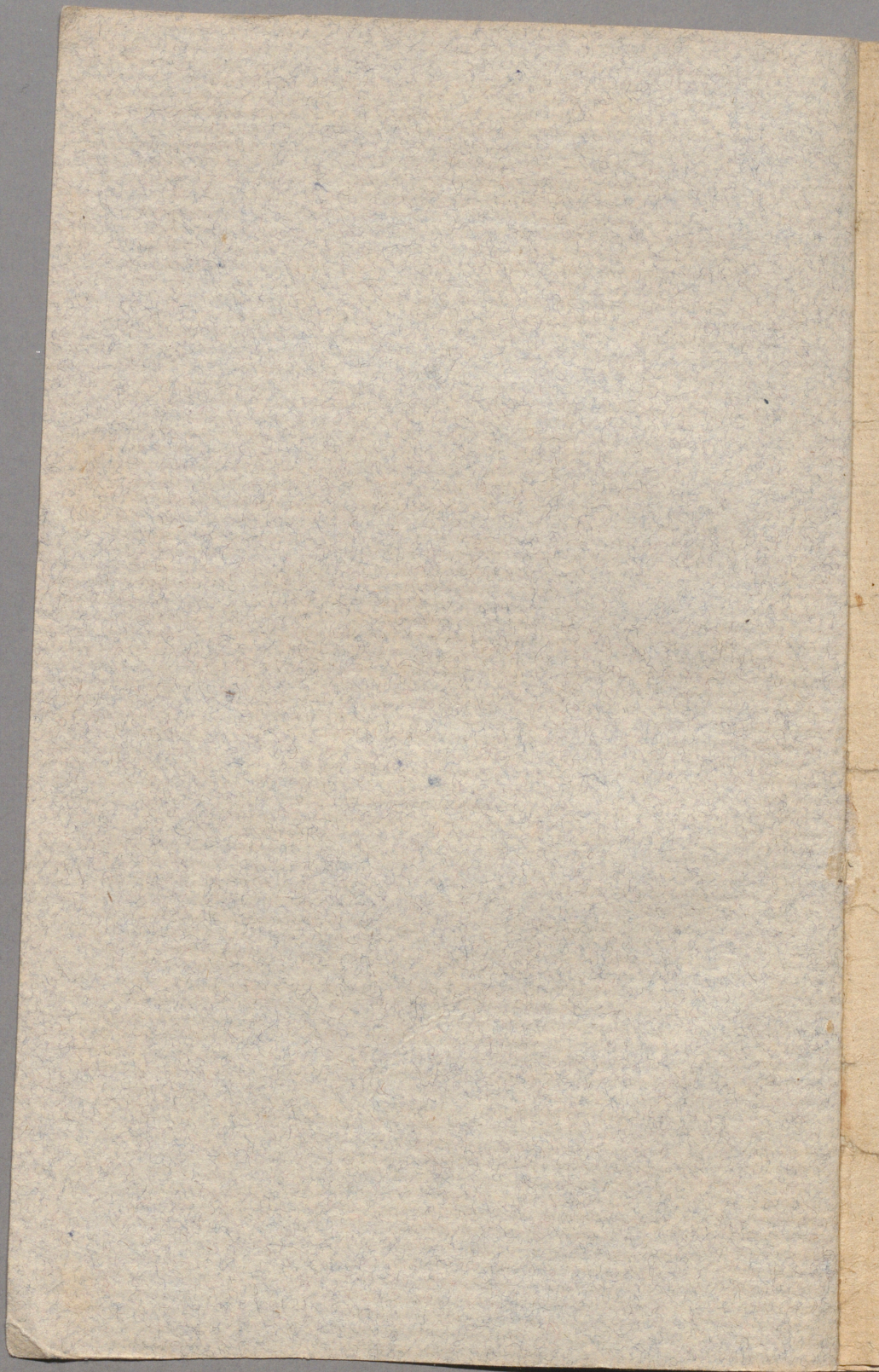

National Library
of Sweden

LUNDBLAD, J.
Herthers första och sista
stunder 2^a uppl.

Fitt Sv
(Br)
1700-1829

Lund
1791

L. VINDBLAD, pl.

Via P.

1790-1829

Skindemack

Gysselherz

WERTHERS

första och sista

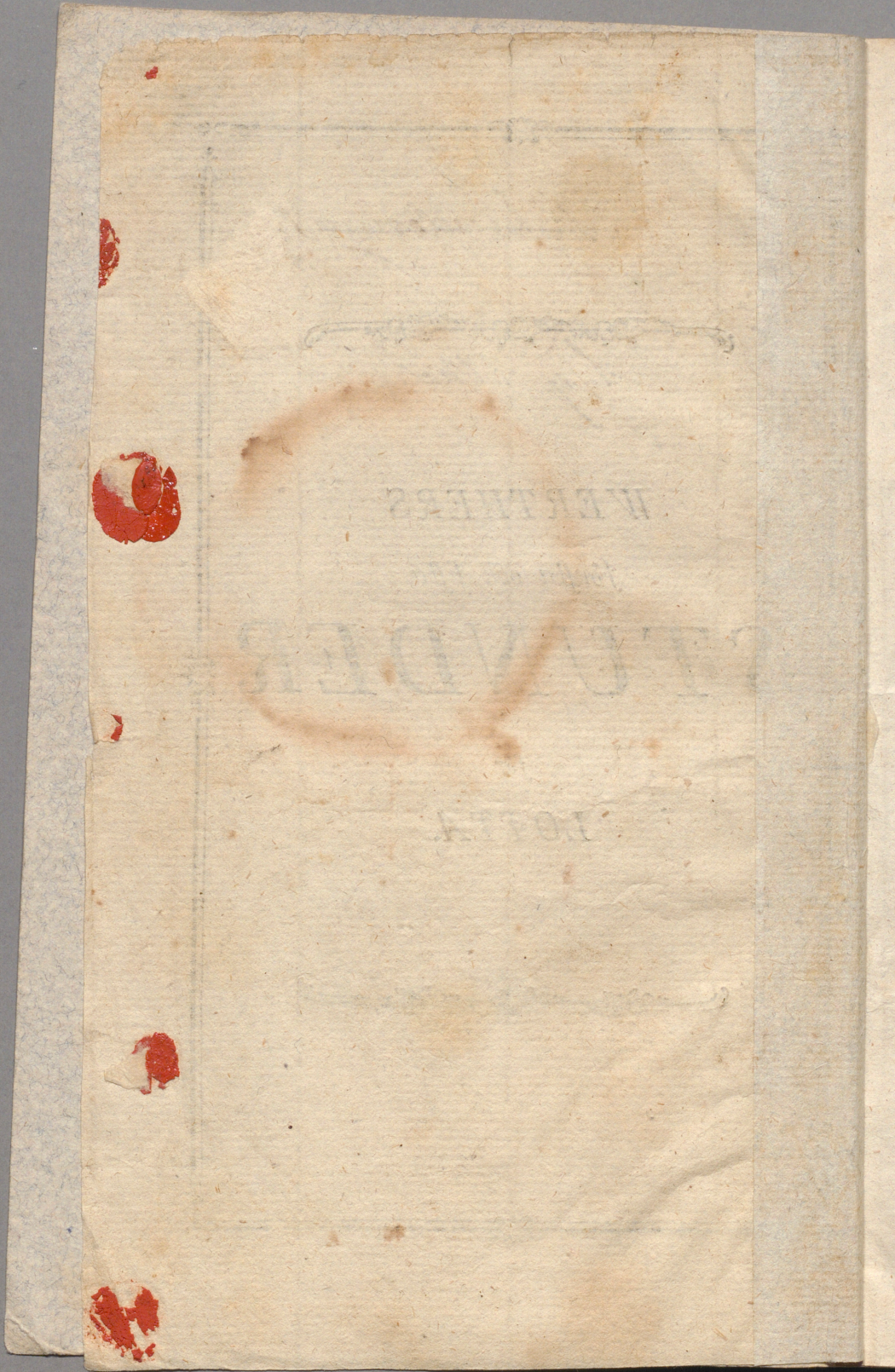
STUNDER

för

LOTTA.

1791 - 1786

WARRANTERS

T. G. WARD

LONDON

Företalet til första Uplagan.

Daphnis säges under tårar på det ömaste wårdat Alexis grift. Då han frågades hwad han der gorde, swarade han: at han gõt olja på en Wåns grafwård, och at det icke skulle betyda något. Dese blader innehålla något om Werthers lidande för Lotta, något, som hörer til des Grafwård, eller hwad man hållt wil kallat. Ty om någon frågar mig, hwad det är, har jag ej annat at swara, än det med Alexis wån: at det icke skal betyda något. Men hwad Werther är, det kan jag likwål icke undgå at nämna, i fall någon skulle hedra dessa blader med sin genomläsning, som icke kändt honom. Under detta namn har Carl Wilhelm Jerusalem, den bekante Jerusalems Son, blifwit bekant, sedan han på et olyckeligt sätt slutat sina lefnads-dagar. Hans lefnads omständigheter så wål som hans olyckeliga slut har Doctor Göthe uti Weimar gorde bekant, uti en bok, som han kallat: Leiden des jungen Werthers, och som genom Herr Controlleur Cronlands försorg i Stockholm eswen på svenska språket blifwit utgifwen. Denna unge Jerusalem hade uti Wolffenbüttel antrådt sin borgeliga lefnad. Hans lifliga wett och insigter, hvarmed alla andra wackra egenstaper woro förenade, wisade sig nästan uti alt. Uti en ynglings hjerter om 20 år, beundrade man ålderdomens erfarenhet. Han kände och tänkte. Han war warm och wårksam;

och ibland menniskor menniska: men uti en stor själ fins intet medelmättigt. När den lifliga drift, som leder til fullkomlighet, öfverfärdit sin gräns; när förnuftets ledofhjerna under sinlighetens dimma blifwit bortgömd: så är, jämte högden af vår lycksalighet, en djup brant; och fallet — är snart gordt. Jerusaleml hade fattat en olyckelig tilgifwenhet för et Fruntimmer, som war wärdigt hans ömhet, men som han ej kunde få äga. Det hjerta, som han hade rättighet til, måste hon skänka åt en annan. Det war ej förlusten, utan omöjeligheten, at kunna bota den samma, som förföljde honom. För äran behöfde han ej at strida. Et dygdigt hjerta känner ej andra rörelser än de, som med henne komma öfwerens. Men, för olyckan behöfde han det. Jerusaleml kunde ej längre lefwa. Han war ej mer Jerusaleml. Han blef Werther. Han dog. — Fråga 'ej, Läsare, vidare. Den handen, som ej mer war sin egen, afbröt et blomster, innan hösten fick borttaga dess blader.

Lund den 1 Martii 1786.

Werthers

Werthers Frieri.

Du som detta bröst uptänder
Af en okänd lågas magt:
Du som köld i eld förwänder,
Ger du på det hjertat agt?
Som för Dig, min Iris, brinner,
Når som dagens Stjerna greyr,
Eller skuggan jorden hinner.
Skal jag tro mit qwal Dig bryr. ::

Nej min Oro dig ej rörer:
Den blir blott för detta bröst.
Mina suckar Du ej hörer:
Owal och smårta blir min tröst.
Blott en flåkt af wådreus anda
Kring mit tysta låger rörs,
At sig med en tanke blanda,
Som går bort och åter förs. ::

Du bår ej et Marmors hjerta,
 Du ej Klippans hårdhet har.
 Dock du känner ej den smårta,
 Som för detta bröst blir qwar.
 Du har fågring, at behaga;
 Görs jag dermed lycklig mer,
 När jag ämne har at klaga,
 At Du ej min önskan ser? ::

Hwad är ömhet som blott sårar,
 Och borttager hopp och mod?
 Jo! en eld, som föder tårar,
 Men ej släckes af sin flod.
 Hwad är skönhet, som blott väcker
 Detta qwal, som Sjålen tår?
 Jo! en Sol, som Jorden väcker
 Utur moln och fasa bår. ::

Jag Dig såg: jag Dig tilhörde;
 Men war d'f för Himlens bud.
 Den för mig Din blick först störde,
 War naturens dölda GUD.
 Wid min eld, en eld sig tände,
 Som från wreda styar brann. *)
 Jag gaf tröst, men sjelf ei kände
 At min egen tröst försvan. ::

Com

*) Den som läst Werthers lidande, lärev erinra sig, at första gång som Werther gorde sit besök hos Lottas Föräldrar, upkom en owanlig åska, som satte hela Sällskapet i förtäckelse.

Som en Lutt, den man ej äger,
 Och den Nos blott ögat ser;
 Som en Skatt den handen väger,
 Men ej någon winning ger;
 Som et Ljus i nattens gömma:
 Så för tankan Iris syns.
 Hvarför kan jag den ej glömma?
 Af hvars bild mit bröst borttyns. :;

När i stor Naturen pålar,
 Af sin lätta tjusning rögd:
 Sig min Iris för mig målar
 I sin mildhet och sin dygd.
 Jag i Foglens toner söker
 Hennes hufvud tal, och röst:
 Men min sorg sig endast öker,
 Och en skugga blir min tröst. :;

Ej min Iris godhet felar:
 Hon bär deri Himlens bild;
 Men det öde, som den delar,
 Håller mig från Henne skild.
 Denna Eld, som för dig lågar,
 Ej af dygdens lag fördöms;
 Dock, mit straff är, at den plågar,
 Som okänd och ej uttöms. :;

Hwad min åtra vil förnöja,
 At dit Sällskap äga få;
 I en blick, dit hjerta röja;
 I et ord din Godhet nå:

Detta alt et band uphåfiver,
 Som af ofkuld laster gör;
 Som en menlös frihet quåfiver
 Och för blomster törnen strör. :.

Vore jag det wåstan Wåder,
 Som obudit nalkas Dig;
 Ell' den Fogel för dig quåder
 I dit rum och klagar sig;
 Jag min drift då finge lyda,
 Till dit glada hemwist förd,
 Att för Dig min känsla tyda,
 Och, kanske, af Dig bli hörd. :.

Dig det band ej hinder ställer,
 Som en Faders frugtan gör.
 Han den Dom ej omildt fäller,
 Som i bojor frihet för.
 Du har lof at godhet åga,
 Jag har lof at lycklig bli.
 Dig hör til at slutet säga,
 Som Du ger mit Frieri. :.

Fragment öfwer Tiden.

Nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat
atque molliat.

CICERO.

Du magt, som i dit wärk blott syns och på alt wår.
Du, Tid, hwars milda lopp och wålde all ting när:
Man säger, at du alt förtärer, *) hwad du föder,
Förstörer och ger lif; samt throner bår och öder.
Må swaghet neka dig det lof, som dig tilhör,
Och sorgligt ropa ut det onda som du gör;
Må feghet tryckas ner utaf din tunga börda,
Sin hugnads grund, sin ro, sit hopp, sin sällhet mörda.
Jag wördar dina råd; du kraft och lindring ger.
Når jag i tårar stöls, jag af dig tröstad ler.
De sår som ingen ört och läkedom kan hela,
För dem din dolda hand kan hjelp och lisa dela.
Du ur din mörka natt, alt hwad som kommit, gjordt.
Från werldens första dar har man din wisshet spordt.
I en omätlig längd af skiften, som du röjer;
Af dina Gudoms wärk min tanke sig förnöjer.
Når Skaparn med sit ord utur sin willas flod
Befalte all ting gå, du kring om honom stod
Uti en lustig rand och som en Fårna tjente,
Millioner werldars här du år och dagar lante.
Sen denna stund du alt på dina arlar bår.
Dit lif af Secler tånds. Dig ingen ålder tår.

B

Din

*) Tempus edax rerum.

Din Trohet har dig gjort til ewig Hårskarinna.
 Din flod, som aldrig töms, skal all tings öden hinna;
 Men hwad som komma skal, du endast giffa får.
 Din dom ej quäljas bör. Du för mig ofänd går.
 Ut forska dina råd, det förwett du ej gillar.
 Din förbehålna lag min stjernas stig ej willar.
 Är du af sorgers mängd och ångstans marter följd:
 Jag i dit tysta lopp en säker hjelp ser dölgd.
 Bak om mit låga tjäll har du et låger slagit,
 Et djup, där glömskans Gud sit mörka hemwist tagit:
 Där gömmer du mit qual uti en ewig natt
 Och rycker fram det mål du för min oro satt.
 Din hand i wallmog ljus mit öga igenlyfter,
 Ut hvilans wällust nå, när dagens tungd mig trycker.
 Sen jag din huldhet rönt, för ljufets oro gömd,
 I sömnens lufwa fann af nöden wänligt glömd:
 En sol af hoppet förd mig nya strålar skänker.
 Mit wärk tillåter ej, at jag på mödan tänker.
 Det onda med hwar stund et steg til rygga tar.
 En punct, et ögnablick en bättre lycka har.
 Så du en Moder war, från det jag lifwet kände.
 Sjelf lifwets första ljus du med din sakla tände.
 Då ja et stoft, et grand uti mit ämne låg,
 Med dig jag reddes til, och dag och skapnad såg.
 Då jag ofskicklig war förnuftig frögd at njuta,
 Drolig, spåd och öm, at klagans tårar gjuta,
 Emellan Ammans bröst och sömnens milda frid,
 I lindans slutna band du waggas fram min tid.
 I bindeln af Dig ledd til ro och nögda lekar

Jag niuter Kånslans lif. Du mig den lott ej nekär,
 At i mit joller glad ej weta hwad du har
 Uti dit framgångs sköt, som kånse forger drar.
 När mig utlåtenhet, en barndoms yra, risar.
 Ger du mig ro igen och mild din ånger wisar.
 Jag söker ej mit bröd och finner det med dig.
 Mit lif är foglens likt, som harmlöst närer sig.
 Som liljan af dig skädd på såltet fågning winner,
 När hon utaf dig född til längre dagar hinner;
 Så wåntar jag af dig et mera stadgat wål,
 När jag det bära kan i en förnuftig själ.
 För lifwets segelfart, jag bör mit skepp tilreda;
 Du redan tecken ger; hwad som mig här kan leda,
 Jag låra får af dig; Du ger förstånd och wett,
 Du ger erfarenhet i det jag än ej sett.
 Hwad jag i dag ej wet, i morgon du mig lærer,
 Och med min tankas högd mytt nöje mig beskärer.
 Mit lif utwidgar sig. Min tanke tilwånt får.
 Och egna föremål med den min ungdom när.
 At del i werlden ta, at brödrars wålgång ömma;
 Det är min lust, min ro. Jag kan min sielf ej glömma.
 Med andras wål förent mit hjertas lycka är.
 Jag månsklighetens lag i mina ådror bår.
 Jag stält at wara född til månsfo=rätt och heder,
 Med tiden mer tiltar i dygd, i smak, och seder.
 Jag känner mer än för. Jag andas lifwets wår.
 Jag gläds. Jag delar mig och nöjet med mig går.
 Men ach! när källan töms hwaraf min sålhet flyter.
 När swaghet sårar mig, och straffets stund inbryter.

När nästan ödet bär, som mig och trycker ner,
 När Jag mig och min wån ej någon räddning ser:
 Hvem är då som mit qwal och ångslans moln bortdrifwer;
 Som skymmer bort min dag och lyckans grund nedrifwer?
 Jo! långst wid himlens bryn en dolder stråle geyr.
 En stjerna honom bär, som glädjens budskap tyr.
 Hur ljuslig är den tröst, som hopp och längtan delar.
 Det är af dig, o Tid! en skänk, när något felar.
 Att jag värdera må den Sol, som molnfri ler,
 I swarta bäddar hölgd jag henne af dig ser.
 Du sommarns ljuswa dag til andra werldar sänder,
 Och til mig wintrens natt på frusna oylar wänder.

Til

ALBERT

på des Bröllopsfäst.

Dit hopp, min Wän, fullbordadt är.
 Du går förnögd, at Lagrar skörda;
 Ej de, som Årelystnan får,
 Och dårar i sin yrsel wörda.
 Där åra, ofskuld fäst sit bo,
 Där twänne hjertan ense tänka,
 Där dygd och ömhet lika blänka
 I wänskap, redlighet och tro,
 Wil nöjets Gud sit tempel bygga,
 Dig där med mildhet öfwerfygga
 Uti en önskad lyckas ro.

Om jag bland myrten först fått andas,
 Med Nasos snille på min lott.
 Min sång af kärlek skulle blandas
 Med gracer utan Romærens brott.
 Din Fäst jag skulle wärdigt sira
 Med nöjen, lekar och behag.
 Jag skulle ock Din Högtid zira
 Med blomsters skörd på denna dag.
 Men det är dig, som myrten pryda;
 Då jag ser wintrens kulna dar,
 Ser Du en himmel mild och klar:
 Jag kan därför blott, Daphnis, tyda
 Den del jag i Din sällhet tar;

B 3

Blott

Blott öma wänfkaps driften lyda,
Och ge de offer wänfkap har.

Et landfkap ingen fkönhet äger,
Om man ej säga får en Wän:
Den parken — se, hur fkön är den!
Här ofkuld walt fit eget läger —
Min fällhet intet öfwerväger —
Så Philosophens hjerta är.
Det kan ej ensamt lyckligt wara,
Om det ej därtill witne bär
Uti en Wän, som lärt at swara
Mot lagen, som ej swika plär.

Om ödet gett mig Prinsars lycka
Med makt at tolka hjertats lag:
Hur nögder skulle jag mig tycka,
At Dig med andra offer synycka,
Än dem jag bär i desse drag.
Dock detta alt mot hwad Du känner
Är söga wärdt. Du dåråt ler.
Du ler åt rang, men ej åt wänner,
När Du Din Phyllis för Dig ser.
Hon i sin milda dygd alt hyser,
Hwad äran utaf kärlek rönt.
Hon öm i fägring för Dig lyser,
Och bär et hjerta lika fkönt.
Som hyacinthen blygsamt prälar
I ången dold bland blomstrens hop,
Så sig des gömda wärde målar,
Och finnes utan egit rop.

Stu Dina dar ej ljust försvinna,
 Säg, Daphnis, då Du äga fått,
 Allt hvad Dig värdigt war at finna?
 Du har Din önskans fullhet nått.
 En lycka Du Dig sjelf har gifwit;
 En sällhet, som rivaler kânt.
 Den är ej tekad på patent:
 Ej Kungars hand den underskrifvit
 Och höga nåder genom drifvit:
 Ty Dig förtjensten den tiltwânt.
 Din dygd, dit hjerta henne nårde,
 Då Du wid Themisens stolta strand
 Och i de gamle Frankers land
 Erfarenhet och wisheit lärde.
 Du tänkte för at blifwa wis,
 Du walde för at lycklig blifwa.
 Ej Hippocrater kunnat gifwa
 Den Guda-lott, du nu geit pris.
 Den skal all ledsnad från Dig drifwa.
 När jorden bråns af köld och is,
 Dig Sommars ljustroa dar uplifwa.
 Dig wântar Nöjens wåna tropp
 Bred wid Naturens milda sida.
 Du är des Åskling och des hopp.
 Här wil Dig Hymen kransar wreida
 Och täcka frugter kring Dig sprida.
 Så skynda i så wakert lopp,
 Dem under Omhers wälde bida,
 Där Du walt Åstrild til Din Kung

Och

Och Phyllis til Din Hårskarinna.
 Du skal af andra hyllning winna.
 I flere leder rass' och ung
 En wacker Felning skal uprinna,
 Och sen, när tiden blir Dig tung,
 Din dygd och Åra Dig påminna.
 Sjelf Kärlek Dig i borgen gær.

Med Alesens nya ungdoms år
 Din lefnads aften blir Din wår.
 I wett, i tankar, skämt och lösen,
 I Enighet och Ofkuld's nöjen
 Din rena låga tillwärt får.

Låt wänskap denna stads uphöja.
 Din öma Sjal des lågar bår.
 Des känsla nöjets himmel är.
 Dit band deraf skal styrka röja,
 Och Gudars sällhet Dig förnöja,
 Jag i Din wälgång-wara får.

Werther til Lotta.

Elegie.

När wil du höra up et slitit hjerta naga,
Du kära Dwal, som mig i grafwen sänker ner?
När slår mig Sdet ej? När tröstnar jag at klaga
I tårars flod, som ingen ser?
När wiker från mit bröst, en strid af fred och plåga?
När flyktar känslans magt för segren i min själ?
När röfwar mig ej mer min kärlek och min låga
Förnöjsamhet och alt mit wäl?
Förgåfwes söker jag mig för mit öde gömma
Och denna Eld, som sig emot mit wäl uprör;
Som dygd, förnuft och harm, och ståtthet ståds fördömma,
Och likwäl alt mit lugn förstår.
O Du, för den mit bröst af långtans hetta brände!
Af dig det ur sin dröm och ungdom wåktes up.
Hwarföre närde mig din blick, som sig bortwände
För ewigt med all ro och hopp?
Hwarföre låt du din hand så ofta af mig dragas,
Tryckt til mit öma bröst, som mera deraf brann?
Hwarföre låt du så fritt den sötma från dig tagas,
Som jag på dina läppar fann?
En hemlig magt, en Eld sig uti Siälen röjde,
Som under wänstkaps namn hittils förborgad war.
Jag kände. — Hwad? — En kraft — En oro som förnöjde.
I plågan jag än wällust tar.

Ren snård i Alstrilds band, jag til Dig suckar sände.

Mig tjuste Dit behag med hemlig dragnings kraft.
Mit hjerta i mig slog, när jag olycklig kände,

Alt wi en lika känsla haft.

Doct ägde jag min ro! jag kände än ej smärta,

När Alston-stjernan mig från dina ögon tog.

Den lyckå at som Din få lämna Dig mit hjerta,

Än ej min ärelystnad drog.

Men när din hufwa blick sig ner i själen sänkte;

När i förtrolighet din barm sågs höja sig;

Och at din Åskling du din rena låga skänkte:

Ej wänskap blott då gafs åt dig.

Det hopp, som länge qwaft ej wägnat hufsat hinna;

Det stolta hopp blef djerst. Det föddes ur sin natt.

Jag kända hertans glöd i mina ädvor brinna.

Du war min werld och hela skatt.

Du sjelfwa glädjen såg ur mina ögon stråla,

Til denna falska ro du muntrade mig opp.

Mit hjerta torde fritt sig genom suckar måla.

Din harm ej hände deras lopp.

Et lif af kärlek fult jag i min yra drömde,

Swarat min bildnings kraft de skönsta färgor gaf.

All fåfång winnings slård din ädla själ fördömde,

Och läghet du ej wiste af.

På lätta wingar förd en wår med snabbhet ilte

I ljuflig druckenhets min tjusta Sjal förbi.

Blott lätta suckars tropp i hjertat hittills hwilte.

Än war för svartsjuk harm jag fri.

Bland unga Lindars duft jag sökte min Herdinna,
Och Näktergalars sång vårt lystna öra wann.
Den frugtan, at en gång med otro henne finna
Mitt säkra lugn ej stora hann.
Men lyckans dröm förswan. Min Lotta måste skänka
Sit bifall åt det band, som gammal wänskap knöt.
Alberten swor des mun, at aldrig nånsin kränka
Den tro Hon första gång nu bröt.
Han, Lotta, Han åtnjöt i dessa sälla lågor
Den Huswa ro, hvars hopp mit hjerta fångsladt höll.
En trogen kärleks lön, blef mig en flod af plågor,
Sen all min lyckas bygnad föll.
Tre gånger Wärens Maji, mig tycks, i sorgelkläder,
Sen detta dödsens bud, mit dystra tjäll besökt.
Tre gånger Philomel, *) som om sin smärta qwäder,
Mit qual med sina suckar öft.
För dagens öpna fält Hon nattens flogar walde,
Då hon, som jag, af swek **) sit öde tog emot,
Här tyder hon sin harm, det wäld som henne qwalde.
För våra sår fins lika bot.

E 2

I sorg

*) Se Ovidii fabel om Philomele.

**) Författeren kan icke wäl i anledning af Original-Romanen kalla detta swek. Han läser likwäl hafwa detta til sin ursäkt, at han under sit wistande i Tyfka Orterna, då sjelfwa händelsen tildrog sig, tagit detta med mera, som ses af det föregående af deras berättelse, som noqa kända Werthers omständigheter. Ty det är bekant, at Dr. Göthe, som mistänkes hafwa blandat något in af sin egen Historia, uti åtskilligt gått ifrån wärkelige händelserna.

I sorg och enslighet jag mina plågor dölsjer,
 När dagens fackla tänds, när hennes ljus är släckt.
 En irrad Phantasi i wildhet mig förföljer.

Min klagan bår blott wådrens släckt.

En modigt söker jag, at Eldens flamma hämma,
 En är mig orons gift och min förtwislan får.

Snart skal en wånlig hand, mit lopp, mit tinglas stamma,
 Och ge det lif, som sorg ej tår.

Natur! Din Son går bort. Han din befallning följer.

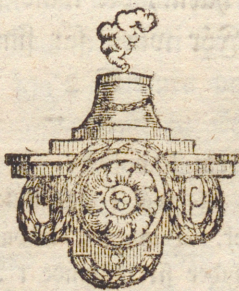
När du åt honom log, glöm ej den huld han njöt.
 Glöm, Lotta, ej den Grist, som ock din kärlek dölsjer.

Min graf jag funnit i dit sköt.

Lef äfwen ewigt wål! Min ungdom dig förlåter,

Du drömmars wåna flock, som min indbildning drog.
 Förstingrens som mit stoft. Os mången wån begråter.

Med Eder någt mit hjerta dog.

Werthers

Werthers Bref til sin Wán. *)

Sil dig, min ómna Wán, mit hjerta tilflygt tar,
Du af min olycks högd en ádel plága har:
Du lider af mit qwal, du delar mina óden,
Du álskar án en Wán, som suckar efter dóden.
Utaf bekymrens mángd, förelorad, magtlös, swag,
Af brottslig lángtan full, jag gráter bort min dag:
Jag fáfångt bjuder til at sömnens hvilas winna,
Jag uppstår frán min säng at plágan återfinna;
Jag slumrar hastigt in, jag tror mig samnta án
Charlotta! — Gudar hwad? — beklaga mig min Wán!
Se här en Warelse, som Kárlek grusligt sárar,
Som snart för kánstor dör, som badar uti tárar.

Hwart hán Olycklige! mán dig din dårskap styr,
Nár kánstosfull och óm, förwirrad, hástig, yr,
Du dig med lufwa steg i framtids mörkret kastar,
Nár på din undergång du obetánksamt hastar?
O Gudar! om min Sjál, med máttlig sállhet nógd,
Ej med sit raseri förtárde lifwets frögd:
Då skulle Himlen mig med lugn och sállhet lóna,
Då af Charlottas man jag fick en wánskap róna,
Så dyrbar och så ljuf för mit och hennes wál;
Men då i deras hus jag med en uprörd sjál,
Och utaf oro tárd mit egit lynne sárar;
Dess man blir mistánksam och hon förgås af tárar.
Nár jag til deras hem och genom dórren går;
Jag Alberts mulna blick med smárta móta fár.

C 3

Min

*) Af G. Adlersparre.

Min fordom ömma Wån nu för mit sällskap fasar.
 Han gifar til den eld som i mit hjerta rasar;
 Han mer och mera kall emot sin maka är,
 Han märka lär det qwal des Engla-hjerta tår.
 O GUD! jag brottslige skal deras sällhet störa!
 Och den jag älskar måst, förtryckt och plågad göra.

Med hwad förtjusnings högd jag henne stundom hör,
 När med sin lätta hand hon Orphei strångar rör;
 Och när hon wil sin röst med desas låten para,
 Min Själ med hwarje ton tycks up til Himlen fara.
 Med ögat fullt af gråt, med hjertat uti brand,
 Förtjust och utom mig jag kysser hennes hand.
 Hwärt ögnablick så ljusst och så Gudomligt smakar,
 Ut för des njutande jag lifwet glad försakar.
 Men Himmel när igen jag henne lämna skal,
 Min blod af lågor tånd och i fördubladt swall
 De starka forfar lik igenom hjertat bryter,
 Och qwalet i mit bröst med Wildjurs låte ryter.
 Jag tårfull då min wåg til mörka skogar tar,
 Min fot för törnens tagg ej någon frugtan har:
 Förwillad utan hopp jag fram bland grenar trånger,
 Till des et Kjårr, et Berg min djerfwa framfart stånger.
 Jag dignar magtlös ner med trott och sårad fot,
 En sten af måska hölgd tar då min Kropp emot.
 Jag slumrar hastigt in — mig drömmarne försträcka,
 Tills Månen hög och klar förmår mit öga wäcka,
 Jag då betryckt och tung til Staden återgår,
 Och utaf orv tård min sorgsna boning når.

Swart

Hwärt hån, min ömma Wån, kan ödets wäld mig föra?
 Jo Döden, Döden skal på alt en ände göra.

Uti mit grymma qwal jag dock den lifan har,
 Alt fasta än en blick uppå de sälla dar,
 Då hjertat aldrig än af egna plågor blödde;
 Då alt hwad ögat såg i Sjålen sällhet södde.
 Hur gick jag glad och nögd til Walheims glada tragt,
 Förtjust wid hwarje steg utaf Naturens pragt!
 Jag aldrig ledsnad fann, at se hur Barnen lekte,
 Hwad känsla i mit bröst, när de hwarannan smekte!
 Jag än af hjertat log åt deras lek och hopp,
 Och glad mit bifall gaf til deras dierftwa lopp.
 In med Homer i hand jag löfswens skugga sökte,
 In under Lindarne, som sina grenar krökte.
 Ach! när til Kållans brädd jag glad och yster lopp,
 Ut ifrån Staden se de muntra Fliefors tropp,
 Som fram til Kållans kant med sina kåril trådde,
 Och under wågen sig med hundra uptåg glädde!
 Nu up til Klippans högd jag förr med wållust gick,
 Och gröna dalars pragt med tjuening skåda fick.
 De Skogbewårte Berg mot Skyarne sig högde,
 Och strart wid deras fot den klara än sig bögde,
 Uti hvars spegel jag de ljusa målnen såg;
 Mot Himlen gungade de höga skogars wåg;
 När Afsonwinden dem med kylig anda rörde,
 Jag då i luftens rymd Naturen qwåda hörde,
 Så ljuf och drillande från Lårkans glada bröst,
 Så stråf och surrande uti Torndyflens röst.

De lätte Nyggor fram i lusten muntert trädde,
 Och sig wid Solens ljus och sista stråle glädde.
 Ach! hwad min bildningskraft förnyad styrka fick!
 Min tanka hög och djerf kring Jord och Himlar gick.

En Himmels höga Berg, dem ewig snö betäckte,
 Mit hjerta och min syn förtjuste och försträckte.
 En under mina steg en öpnad afgrund låg,
 En moln i wäldsam fart jag på mig störstas såg.
 Jag såg hur Foglarne *) sig uti rymden rörde,
 Jag deras Harmonie och stälta qwäden hörde.
 Mit öga ända ner i Jordens sköte hann,
 Der jag Naturens lif och dolda krafter fann.
 Ach hwad Naturen full af lif och känsla wimlar
 Uti den minsta ört, i Jord, i Haf, i Himlar!
 GUD! Oceaners widd, och öknarne bebor,
 Mot minsta wäsend' öm och ända lika stor!
 Hwad Wenstans storhet då sig för mit öga gömde,
 GUD i mit mensko-bröst en fläckt af Gudom tömde.
 Men nu, hwad är jag nu? De yra känslors trål!
 Med mörkret för min syn, med fasan i min själ.
 Jag wakande förtårs och för min framtid bästwar,
 Och Döden för min syn i mina drömmar swästwar.

När

*) Uti en del Handskrifter har jag sedt läsas: Stjernorna, som
 gör meningen mera poetisk. Det är bekant, huru Plato och
 flere af de gamle påstått, at Himla-kropparnes gång och rö-
 relse utgör en förträffelig harmonie och musique.

När jag för första gång med tånd och eldad håg,
När jag. — Min ömma Wån — när jag Charlotta såg;
Ja! när jag henna fick för första gången skåda,
Hwad ofskuld, hwad behag, sågs i des anlet råda!
Hwad hennes fina wårt; hwad hennes lufwa röst
Förtjuste denna Själ, bewekte detta bröst!
Af sina Syskons hop, hon då sågs omhvärfd wara,
Och glättighet och wett som Mor och Syster para.
Jag sedan henne såg uti et muntert lag;
Hwad fågring i des dans, hwad wårde! Hwad behag!
Ach, hur hon sina steg med Gudalåtthet höjde!
Ach, hur kring hennes lif jag mina armar böjde!
Mit hjerta henne då en ewig låga swor,
Och det wid Werldars Gud, som Himlarne bebor.
Men hwad jag strax derpå med hemlig fasa hörde,
Att hon förlofwad war; det mig som åskan rörde.
Försyn! sad jag, hwad är din mildhet och din nåd?
Jag föga wisshet ser i dina dolda råd.
När du har ömhet gedt och känslor åt et hjerta,
Hwi skal det nedtryckt bli af saknad sorg och smårta?
En dödlig, gode GUD, Charlotta från mig tog;
Et Hjerta blott som mit kan älska henne nog.
Förmåtne! ej min suck den wrede Himlen rörde.
Mig kärlek mer och mer i sina bojer förde.
Jag til Charlottas hem förtjusad gick hwar dag,
Hwar gång fördubbladt säll, hwar gång fördubbladt swag.
Allt annat tycktes då ifrån min syn förswinna.
Jag såg ej Mattens flor, ja såg ej Solen brinna;

Jag endast tänkte på at snart Charlotta se;
 All annan omsorg sågs på flykten sig bege.
 Men Himmel! när hon mig sin Kärlek åter skänkte,
 Sig detta hjerta då i haf och wällust dränkte.
 Hur jag war säll och stolt, du föreställer dig!
 At säga dessa ord: Charlotta älskar mig!
 Ach! när jag njuta fått Gudomligt sälla dagar,
 Jag ju förmåtet, djerft på ödets hårdhet klagat,
 Fast hjertat brista wil, fast sorg min själ förtär,
 Jag likwål nöjen kânt, hwars wärde himmelskt är.
 Charlotta wille mig en dygdig Kärlek skänka,
 Men swor wid Gudarne at ej det löstet fränka,
 Som wid sin Moders säng, wid dödens wreda blick
 Af hennes hand och mund den sälla Albert fick.
 Ach för en sådan Ed, som kunde själen mörda,
 Jag ändå twungen war at henne dubbelt wörda.
 Jag mer än mennska bles wid hennes Gudaröst,
 Och brottslige begär de flydde ur mit bröst.
 Ju mer jag henne såg, och hennes ömhet kände,
 Ju mer sig Dygdens lif uti mit hjerta tände.

Jag aldrig glömma kan den kånstosfulla stund,
 Då Albert, hon och jag uti en löstrik Lund
 Wår Wånskap för hwaran med ömhet fick förklara,
 Just då jag war beredd at ewigt från dem fara;
 Men bak om Skogarne sig Solen sagta sänkt
 Och Warman nyh sit qwalm i Astonkylan dränkt.
 Ach, hwad Hon talade Gudomligt, utan life:
 „Hör Werther, sade hon, månn' i de dödas rike
 „Man

„Man ännu älskar ömt, man skada får igen
„En Måka och en Får, en Mor, en Son, en Wän?
Wid detta sista ord en blick hon til mig sände
Af sorg och ömhet full, o Gudar, hvad jag kände!
O Gudar! för des fot hwi föll jag icke ner?
Hwi talade jag ej? Om Ni mig ännu ser,
Ännu en enda gång, så sker det hos de döda:
Jag tvingade min röst; jag teg, jag teg med möda.

Men på mit forna lif jag kan ej ewigt se;
Jag åt mit raseri et utbrott nödgas ge.
Jag annars blir förqwafd, en hemlig kraft mig dödar;
Att winna Själens lugn jag fåfängt mig bemödar.

För Höstens djupa natt jag ingen fasa har:
Til Klippans högsta spets jag djerft min kosa tar.
Jag glömma tycks mit qwal och lyfnar med mit öra,
Att Nordans raseri och wägens wräkning höra,
Som under windars dån mot klippan fraggad slår.
Ur molnets swarta bädd den ljusa månen går.
Et wildt och wredgat Haf den wackra Dalen dölijer,
En grumlig hwirflad wåg des fågring öfwerhöljer,
Och öfwer åkrar, fält, och häckar härning bår,
Uti min rörda Själ en bister rysning är.
Jag säkert lindrad blef och lättad i min fasa,
Att bli en wild Ocean och mellan molnen rafa,
Att wäldsamst störta alt; som intet wika ger,
Och hwälfwa wågorna, och bryta Ekar ner. —

Hwad värde i et lif, som plågor blott bereder!
 Jag ju på Klippan står: jag kan mig störta neder.
 Hwad hemligt återhåll mit håpna hjerta bryr;
 Du är ju olycksfull, — et steg — och känslan flyr. —

Så tänker jag ibland, men hjertat hörs befalla,
 Ut för Charlottas fot jag än en gång skal falla,
 Med möda, och min Wån! jag henne skåda fick,
 Ja såg des sorgsna mine, jag såg des rörda blick;
 „Min Man, sad hon, som bör ha ensam detta hjerta,
 „Han kan ej se Er här förutan oro, smårta;
 „Fly då ur detta Hus, kom aldrig mer igen,
 „Fly ur min åsyn, fly, men wet jag är er Wån.
 „Wet at Er saknad snart mit hjerta brottsligt sårar,
 „Och at jag offerar Er en mängd af heta tårar.“ —
 Min fasa för des tal tycks grymt des hjerta bry,
 Lik som i yrsla stadd hon ej förmår at fly.
 Jag snart des heta kind med bittra tårar stölder,
 Och hon min sälla mund med tusend kyssar hölder.
 Förtjusad mot mit bröst jag henne sluta får,
 O Gudar! Gudar hwad? — Jag tala ej förmår!
 Hon sig uti min famn med tjusning hånröckt vrider,
 Med ögat öfver allt, hon håpna suckar sprider.
 Och snart förvirrad, stum hon håstigt flykten tar.
 Förgåfves ilar jag, förlorad, wäldsam, snar.
 I hast med dubbel lås hon håstigt dörren stänger,
 Och jag förgåfves fram mot deska hinder tränger;
 Jag hör en sorgfull röst: fly ewigt, — ewigt fly!
 Skal jag — Charlotta — jag — dit Engla-hjeria bry?
 Ut

Nej nej — farväl — jag går — at döende dig dyrka,
 Så talte jag och gick förvirrad utan styrka,
 Din nära klippans brant, än öfver isars svall,
 Snart utan andedrägt, och trött och wät och kall.
 Jag äntlig nästan död min sorgsna boning hinner.

Männ detta hjerta nu en önskad stillhet finner?
 Får jag et älskadt slut på mina plågor se?
 Jag kyßer det gewår, som mig skal döden ge,
 Charlotta med sin hand har det ju welat röra — —

— — — — —
 — — — — —

O GUD! om Du förmår de uslas klagan höra,
 Din mildhet icke här den matk förglömma bör,
 Som kanske brottsligt, djerst, och mot din wilja dör;
 Men likwäl ödmjuk, öm sig ned i stoftet böjer,
 Och tanken up til Dig ej utan håpnad höjer,
 Som aldrig klandrat än i magtlöst öfwerdåd
 Din Ewigheit af Ljus, Din Allmagt och Din Nåd.
 Men hwilket grusligt styng som mig ur dvalan wäcker!
 Och hwilken Tordöns röst som detta bröst försträcker!
 „Förmåtne usle hör, wet, båswa för dit brott!
 „Tag döden af den hand hwaraf du lifwet fått.
 „Utaf förmustet lär, at lifwets börda bära:
 „Af Himlen tacksam tag de dar han wil beskåra;
 „Du eljest ewigt blir från nåden uteglömd,
 „I afgrund störtad ner förtappad och fördömd.“
 Nej hwilken gruslig Dom, hwad dunnertslag! hwad smärta!
 Men hwilken Afgrund kan mer plåga detta hjerta,

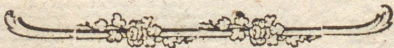

In denna sorgsna werld och detta usla lif.
 Ja! plågo-ande kom, förkroka, sönderrif
 Det känslofulla bröst, som trött at lågor nära
 För hela afgrunds-magt sig icke kan försära.
 Jag nog af lifswets kall, af tårar druckit har:
 Jag fattar mit beslut — jag til pistolen tar.

— — — — —
 — — — — —
 Nu hör jag Uret mig den sista timan båda.
 Jag skal då aldrig mer den klara Solen skåda!
 När ögat återsluts, det öppnas ej igen! —
 Natur! Ack sörg din Son, din Utskling och din Wån!
 Men död! Ack hwilket namn! hwad wil det ordet säga?
 Skal den, som känsla fått, ej mera känsla åga?
 En Menniska, som i dag båd lif och känsla bår,
 I morgon liflös, kall, på jorden utsträckt år!
 Hwad! skal en Warelse sit forna tillstånd glömma?
 Begreppet från mig flyr! Förnustet börjar drömma!

— — — — —
 — — — — —
 Charlotta öma Wån! — Må Himlen ge dig tröst! —
 Tag mot den sista suck, som går från detta bröst.

— — — — —
 — — — — —
 Ack! — — — — — Wilhelm! — — — — — Ack! — — — — —

— — — — —

Werthers Lidande. *)

Af andras nöd alt hwad jag får erfara,
 Min blod til is, hwar puls til marter gör.

LIDNER. SPASTARA.

Dom ej det ljusa snilletts dag,
 Som dessa målnens djup bestrålat,
 Om ej den styrka, det behag,
 Om ej det bästa hjertats drag,
 Hwarmed of Werthers Wån sitt mulna öde målat,
 Din hela Själ til ömhet rör;
 Om ej hans lefnad Dig, om Dig hans död ej sårar,
 Och om ej til hans grift du för
 En ymnog skörd af dina tårar;
 Så wet at menflighetens röst,
 Dess öma röst skal Dig förklara:
 Du är ej wård min like wara
 Med kånflor dem man trodt Naturen welat spara
 Ht Klippans barm och Tigrens bröst.

Nej, Werther! Dina olycks-fall
 Mit tända hjerta med dig delar,

Och

*) Dessa twänne stycken som följa, ehuru wäl förut tryckte,
 skulles en Wån af Werthers lidande icke gärna här wela
 satna. Författaren til detta första af dem har icke litet för-
 bundit Uggiswären, då han welat gifwa honom del häraf,
 med tillstånd, at det här införas.

Och ögats bölja i sit swal
 Nog öfwerflödiget witna skal
 Alt jag beklagar Dig — begråter Dig och — felar.

O! Du hwars lefnads-lopp min själ har tåndt och wåkt;
 Du Lottas Elskling! Du, hwars öden så mig röra,
 Nej! om Förshynens hand mig nånsin skulle föra,
 Dit wåstan wådrens låtta flågt
 Jag i de Lindars topp får höra,
 Som kring din tyfsta graf en lummig skugga stråkt:
 På gråsets bädd jag skulle hänrykt falla,
 Och der i stillhet njuta mig;
 Här skulle hjertats källor swalla
 Pasionens flugar öppna sig:
 Jag minnet af dit lif mig skulle återkalla,
 Och gråta — gråta Dig! —

En ann' må den Levit, en ann' den Prästen wara,
 Som försar sig, och går förbi;
 Men jag! — jag mina känslor spara?
 Nej, och en Samarit skal denna wägen fara
 Och ge dit stoft en tår — och denna wil jag bli.

O! ware Himlen lof, som bland de mulna dar,
 Dem mera andras nöd, än egen för mig målar,
 Mig dock ibland den wållust spar,
 Alt känna wid Pasionens strålar,
 Alt esiven jag et hjerta har.

E. P. Å.

Werther! Werther! dina öden
 Störa lugnet i mit bröst;
 Du war utan hopp och tröst,
 Riskanswård i selswa döden.
 Du war håstig, du war får —
 Din förtwiflan jag förläter —
 Jag beklagar dig — jag gråter:
 Kärlek, hwad du farlig är?

Ingen konst at kalt predika
 Om förnuft och skyldighet —
 Lif och död och ewighet,
 Är ju för en usling lika —
 Den som alt hwad Lifwet gör
 Lätt och lätt och lyckligt äger,
 Ingen undrar om han säger:
 Alt en menska lefwa bör.

— Men när under lifwets plågor
 Man skal sucka natt och dag;
 När man upbröd är och swag,
 Dwald af oro tård af plågor;
 När wid alla tids-fördrif
 Sorgens wåg i hjertat flödar —
 Då — då äro tusend dödar
 Bättre än et uselt lif.

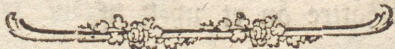
Werther du min Själ förfräcker!
 In är min förvirring qwar;
 Hwad dit hjerta dydigt war!
 Hwad din ömhet undran wäcker!
 Du war Hjelte länge nog,
 Men när styrkan äntlig tryter,
 Och du Själens fångsel bryter,
 Du som Kärleks-offer dog.

Albert! jag dig ej förlåter,
 Om du ej åt Werthers graf
 Strida ömhets tårar gaf.

Lotta! Jag är wiß du gråter —
 Gråt — din Dygd är lika ren —
 Gråt — det hedra skal dit hjerta,
 Att du ej för Werthers smårta
 War så hård som Marmor-sten.

Werther! hwad mit inre röres,
 Då jag tänker på dit namn?
 Hwilla då uti en hamn,
 Där din ro ej mera störes.
 Wi, som än på detta Haf
 Af begärens stormar willas,
 Fast ej alt din yrsel gillas,
 Gråte dock uppå din graf.

P. P. E.

Werthers

— — — — —

Werthers sista suckar.

Sälla strand jag til dig hastar,
 Gränts emellan lif och död,
 Frihet ifrån sorg och nöd.

Från din branta brädd jag kastar
 Mig uppå den mörka wåg,
 Som mig förer til de länder,
 Där wäl dagen för mig tänder
 Bättre ljus än jag här såg.

Uti Ewighetens gömma
 Tänker jag en fristad få
 Från de plågor, som här rå,
 Där jag alt mit qwal får glömma.
 Må förgånglighetens stöd,
 Som en wån mit nödrop höra
 Och den hydda med sig föra,
 Som nyf i sin skönhet stod.

Strömmarne til hafwet rinna,
 Ut där sluta däräs lopp.
 Skal jag sakna samma hopp?
 Skal jag aldrig målet hinna?
 Jag blott grafwens lugn begår;
 Blott et slut uppå min smärta;
 Blott en lindring för det hjerta,
 Som et mål för stormar är.

I det wida jordens sköte
 Må en torf-bädd unnas mig,
 Där mit stoft får hwila sig;
 Där jag får et wänligt möte
 Utaf jord, som är min mor;
 Utaf matkar, mina bröder.
 Sen hwad Natten ej föröder,
 Kanste på min grafwård gro.

Kanske långt från jämnens rike
 Går en oförgånglig del,
 Fri från plågor, fri från fel,
 Til en sällhet utan lif.

Kanske i en ewighet
 Skal jag från en Stjerna skåda
 På förflutna dagars plåga,
 I en trygg odödlighet.

Du, o Gader! på mig tänkte,
 Då jag i mit intet låg.

Du min brist och swaghet såg
 Och det hjerta du mig skänkte.

Gläck den eld, som blef mit brott.

Du den i mit wäsen tände,

När du, Ewige, mig sände

Ut af lust och ledt min lott.

Se den ros, som jorden pryder,

Huru den sin bane får

Och til sin förwandling går.

Jag des wink och willigt lyder.

Blott mit fångsel må bli kort,

Lians hugg jag icke aktar,

Men med Wintrens slut afwaktar

Wärens blomster, som dog bort.

Jag har denna telning warit,

Som olyckligt runnit fram

På en annars nyttig stam.

Jag den art, du gaf, försarit.

Bryt då Darts grenen af;

Men låt sen en ny upkomma

Som med bättre frugt må blomma.

Glöm mit fel, men ej min graf.

Emblem of the Society of Friends

Exemplaret kostar hästads 8 s.

